

פרשת השבוע

פרשת "שְׁמוֹת", שמות א' – ו' 1, כ"א בטבת
תשפ"ב, 24.12.2021

"פרשת שְׁמוֹת" – אביב עוד לא הגיע ופסח לא בא, ואפילו החורף השנה רק בתחילת דרכו. אבל הגיע תורו של ספר שמות להתגלגל במחזור הזמנים של קריאת פרשות השבוע.

עבורי ועוד רבים שכמותי, ילידי הקיבוץ שגרסת ההגדה הקיבוצית של יהודה שרת איש יגור היא גרסת ינקותנו, הקריאה בפרשת שמות, מהווה חזרה למחוז מוכר בעל-פה עם ניגוני מקהלת הילדים, הבוגרים והשירה בציבור.

רבים מהפסוקים המופיעים בפרשת שמות נכללו בהגדת פסח שלנו. תוצאה של מעשה חלוצי וציוני מתריס כנגד המסורת הגלותית. פסוקים אלו אינם קיימים בהגדה הרבנית המסורתית השגורה ברוב בתי ישראל. ההגדה המסורתית שעוצבה על ידי חז"ל, כאן בארץ ישראל, בלמעשה שלאחר חורבן בית המקדש, הדירה מההגדה כליל את נוכחות משה ופסוקי ספר שמות ממגוון סיבות.

מומלץ לצרובי ההגדה הקיבוצית, שטרם קראו את חמשת הפרקים הראשונים בספר שמות עד כה לעשות זאת ולחוות את החוויה של פגישה מזווית אחרת עם גרסת ינקותנו.

ובמוקד הדף שלנו הפעם: ההתגלות הנבואית הראשונה של אלוהים למשה בסנה הבווער, והפקדת המשימה המנהיגותית לאסוף עם עבדים מפוזר ומדוכא, ולהובילו להיות עם בן-חורין בארצו המובטחת.

סיפור הסנה הבווער ידוע ומוכר. פחות ממנו מוכרת ההתגלות של ה' למשה מיד לאחר מכן. משה תוהה כיצד ישכנע את בני עמו שאכן הוא שליחו של ה' ומבקש ראייה מוצקה ומשכנעת לכך. ריבוננו של עולם, מסגיר לאחר לחץ מתון מצד משה את שמו: **"אהיה אשר אהיה"**. זה הביטוי שבמרכז הדף שכאן. ביטוי שמהווה אמירת יסוד הומניסטית מכוונת שמסמנת את האופק שיהדות חז"ל סימנה.

מאמין אנוכי שעל בני דורנו, דתיים וחילוניים כאחד, לבסס – את מה שקשה עבור רוב בני האדם לתפוס: תפיסת ישותו של האלוהים נעוצה כולה בהתבוננות האישית הסובייקטיבית של כל אחד מאתנו פנימה אל נפשו. אלוהים אינו ממשות פיזית או אחרת הניתנת או אפשרית לתפיסת האדם המוחשית או הרציונלית. דברים אלה בדיוק כתובים עבורנו בטקסט המקראי שכאן.

חז"ל והרמב"ם, בידלו את משה רבנו כנביא מליגה אחרת, שאף נביא אחר לא התקרב אליה.

אלוף הראבן, בספרו המופלא "אהיה אשר אהיה" הנשען על הביטוי בפרשה שלנו, יצר טקסט חכם, פיוטי ומומלץ שחלק קטן ממנו מובא כאן. התמודדות של הומניסט-חילוני-רליגיזי עם מושג והשגת האלוהים, ועם דמותה הנשאפת של יהדותנו כיום.

שבת שלום. - מדרש "מאיר פנים"

מתוך פרשת "שְׁמוֹת" - שמות פרק ג'

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל פְּרַעֲוֹ וְכִי אֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: **(יב)** וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרָיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה:

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם: אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלַיְכֶם וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ? מַה אֶמַר אֲלֵהֶם? **(יד)** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה: **אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.** וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל **אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֵלַיְכֶם:** **(טו)** וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלַיְכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דָּר:

שנו רבותינו: כל הנביאים נסתכלו באספקלריא (מראה) שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מ"ט ע' ב

וממשיך ומפרש הרמב"ם: משה רבינו רבן של כל הנביאים! ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים? שכל הנביאים בחלום או במראה, ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז הלכה ו

כִּי בְצַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: בראשית פרק ט

"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"

מדרש פליאה לאדם השואל מהו להיות אדם, **מאת: אלוף הראבן**

שיח "אהיה אשר אהיה" עם "אהיה אשר אהיה"

כִּיצַד אִם פֶּן יִהְיֶה אָדָם בְּעוֹלָמוֹ נוֹכַח עוֹלְמוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וּזְלָתוֹ? כְּדַבְּרֵי הַלֵּל: אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי? וְכִשְׁאֲנִי לְעִצְמִי מִה אֲנִי? שְׂאֵם אֵין אָדָם שׁוֹאֵל מִי אַתָּה, וְכִיצַד "תִּהְיֶה אֲשֶׁר תִּהְיֶה"? וְאֵם אֵין אָדָם מְשִׁיב מִי אֲנִי, וְכִיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"? זו תורת האדם, ש"אהיה אשר אהיה" משיח עם "אהיה אשר אהיה" ...

... וְכַל כֻּלּוֹ שֶׁל הַשִּׁיחַ: אָדָם מְגַלֵּה אָדָם מְגַלֵּה אָדָם... כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" שְׁחָסַר לוֹ, שְׁמִשְׁפַּחְתּוֹ חָסְרָה לָהּ, שְׂאֶהְבָּה חָסְרָה לוֹ, שְׁלִמּוּדֵי חָסְרִים, שְׁפִרְנֹסְתּוֹ חָסְרָה, שְׁבְרִיאוֹתוֹ חָסְרָה, שְׁשִׁכְנֵי וְשִׁכּוֹנָתוֹ חָסַר לָהֶם, וְשְׁעוֹלְמוֹ עוֹלָם שֶׁל חָסַר?

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח עוֹלָמָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׁלָהֶם יֵשׁ? וְכִיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" שֵׁשׁ לוֹ, שְׁמִשְׁפַּחְתּוֹ יֵשׁ לָהּ, שְׂאֶהְבָּה יֵשׁ לוֹ, שְׁלִמּוּדִים יֵשׁ לוֹ, שְׁפִרְנֹסָה יֵשׁ לוֹ, שְׁבְרִיאוֹת יֵשׁ לוֹ, שְׁשִׁכְנֵי וְשִׁכּוֹנָתוֹ יֵשׁ לָהֶם וְשְׁעוֹלְמוֹ עוֹלָם שֶׁל יֵשׁ?

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח עוֹלָמָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׂאֵין לָהֶם? כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", כְּאֲשֶׁר יֵשׁ אָדָם שָׂרָק חָסַר לוֹ וְאֲנִי אָדָם שָׂרָק יֵשׁ לוֹ?

אֶהְיֶה אָדָם נוֹתֵן, וְאֶהְיֶה אָדָם מְקַבֵּל. שְׁהִמְקַבֵּל יִתֵּן לְנוֹתָן עַל שְׁנָתָן. שְׁהַנּוֹתֵן יְקַבֵּל מִהִמְקַבֵּל עַל שְׁקַבֵּל.

וְכִּךְ הָאָדָם הַנּוֹתֵן וּמְקַבֵּל, וְכִּךְ הָאָדָם הַמְקַבֵּל וְנוֹתֵן, יִהְיֶה עוֹד "אֲשֶׁר עוֹד לֹא הִי", בְּטָרָם נִתְּנוּ וּבְטָרָם קִבְּלוּ, אֲלֵא "יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה"....

אלוף הראבן, מתוך ספרו: "אהיה אשר אהיה" - מדרש פליאה לאדם השואל מהו להיות אדם" (2001)

מי האיש

מילים: מתוך תהילים פרק ל"ד
לחן: ברוך חייט

מי האיש החפץ חיים אהב ימים, לראות טוב:

נצר לשונך מרע, ושפתך מדבר מרמה:

סור מרע ועשה טוב, בקש שלום וירדפוהו:

קיבוץ רמת יוחנן

פרשת "שְׁמוֹת", שמות א' – ו' 1, כ"א בטבת
תשפ"ב, 24.12.2021

מסכת קבלת שבת

לכה דודי לקראת כלה
פני שבת נקבלה
שבת שלום ומבורך!

הדלקת נרות שבת:

"וּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת,

לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתֵם בְּרִית עוֹלָם;

בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹת הִיא לְעוֹלָם,

כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה'

אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ."

(שמות ל"א 16-17)

שַׁבַּת שְׁלוֹם!

שירה:

הללויה

הללויה בצלצלי שמע

הללויה בצלצלי תרועה

כל הנשמה תהלל יה

הללויה.

שבת בכפר

מילים ולחן: מתתיהו שלם

נטו צללים על פני הגבעות,
ימות החול חלפו, עברו.
הרחק הרחק נצתו נגהות,
כוכבי שבת מה יפו, נהדרו:

יום שבת, יום מנוחה, בארץ הברוקה.
שבתון!
לבשו הדר פני הכפר ביום השבת.

שלוות השקט בנר בשדה.
המחרשה תדם, תנוח.
בגן בחורש, זמר תועה,
נגון שבת אל היקום שלוח.

מי האיש

מילים: מתוך תהילים פרק ל"ד ; לחן: ברוך חייט

מי האיש החפץ חיים אהב ימים, לראות טוב:

נצר לשונך מרע, ושפתיך מדבר מרמה:

סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו:

חמדה

מילים דליה רביקוביץ'; לחן מוני אמריליו

שם ידעתי חמדה שלא היתה כמוה,

והזמן ההוא היה יום השביעי בשבת

וכל בדי אילנות היו מתעצמים לגבה.

והאור הלך מסביב שוטף כנהר לנבע

וגלגל העין את גלגל החמה חמד.

אז ידעתי חמדה שלא היתה כמוה.

הזהירו ראשי השיחים והאור לא ידע שבע,

נתך בגלי הנהר ובכל אדוותיו נצת,

אף ראשי היה בעיניו כתפוח זהב לבלע.

שושני נהר צהבות פצרו את פיהן לבלע

את אדוות הנהר בחופזן וגבעול השט,

ואותו היום היה יום השביעי בשבת

וכל בדי אילנות מתעצמים בתשוקה לגבה

ואז ידעתי חמדה שלא היתה כמוה.

מבחר שירים לקבלת השבת:

ירדה השבת

מילים: יהושע רבינוב; לחן: דוד זהבי

ירדה השבת אל בקעת גנוסר,
וניחוח עתיק בשוליה.
ויעמדו מסביב הררים שושבינים
לשאת אדרתה הזוהבת.
תעלינה יונים מפגרת הים,
קבל את רוחה הלוהבת.

נשקה השבת לראשו של הברוש,
לאזוב שבסלע נשקה.
ויהי הדרדר לשרביט של מלכות
על רמות דממה מרוגגת.

משך אז התור בקולו המתוק
חמדת כסופין מעדנת.
הרטיטה שבת בחנה הגנוז
עיני חלונות מכל עבר.
ותצאנה בנות אל הערב זמר
זמירות בערגה מצלצלת.
והיתה העדנה בבקעת גנוסר
לנשמת עבריות נאצלת.

שתלתם ניגונים

מילים: פניה ברגשטיין ; לחן: דוד זהבי

שתלתם ניגונים בי, אמי ואבי,
נגונים מזמורים שכוחים.
גרעינים; גרעינים נשאם לבבי-
עתה הם עולים וצומחים.

עתה הם שולחים פארות בדמי,
שרשיהם בעורקי שלובים,
נגניד, אבי, ושיריך אמי,
בדפקי געורים ושבים.

הנה אאזין שיר ערשי הרחוק
הביע פי אם אלי בת.
הנה לי תזהרנה בדמע ושחוק
"איכה" וזמירות של שבת.

כל הגה יתם וכל צליל יאלם
בי קולכם הרחוק כי יהום.
עיני אעצם והריני אתכם
מעל לחשכת התהום.

